

דף כ"ב

משנה

בהמה גסה ששפעה חררת דם, רבי אליעזר בן יעקב אומר, החררה אסורה בהנאה ותקבר²²³, שמא היה ولد זכר שנימוק וקדוש בבכורה ביציאתו, ופטורה מן הבכורה.

גמרא

רבי חייא שנה, שאם בהמה גסה שפעה חררת דם אינה מטמאה לא במגע ולא במשא. והגמרא הבינה שהחררה אינה מטמאה במגע ובמשא כנבילה מפני שלא חוששים שמא היה ولد שנימוק. שואלת הגמרא אם אינה מטמאה במגע ובמשא מדוע תקבר? ואומרת הגמרא שתקבר כדי לפרסם שהאם נפטרה מן הבכורה.

אר"י אינה מטמאה משום בטול שואלת הגמרא, אם אומרים שחררת הדם שהבהמה שפעה היתה וולד מדוע אינה מטמאה

ברוב

במגע ובמשא? אמר רבי יוחנן, שאינה מטמאה משום ביטול ברוב. הבשר בטל ברוב הדם והגנונים שיצאו עמו. ורבי יוחנן לטעמו שאמר שרבי אליעזר בן יעקב ורבי שמעון אמרו דבר אחד²²⁴. רבי אליעזר בן יעקב שאמר במשנה שבהמה גסה ששפעה חררת דם תקבר ופטורה מהבכורה. ורבי שמעון במה ששנינו במשנה בנדה, שאם אשה הפילה שליא שהולד אינו ניכר בה, השליא בבית הבית טמא, לא שהשליא וולד, אלא שאין שליא בלא וולד, שנימוק ומטמא. רבי שמעון אומר הולד נימוק עד שלא יצא. ואמרו בגמרא שטעמו של שמעון שאמר שהבית טהור הוא משום ביטול ברוב.

שנינו במשנה באהלות, אשה שמת עובריה במעיה וישבה על המשבר

223 אע"פ ששנינו בפרק בהמה המקשה (חולין דף עז.) המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים. משום שנסמך מיעוטא דגדמה למחצה דנקבות. כאן הדין שונה כמו שמפרש בגמרא כדי לפרסמה שנפטרה מן הבכורה. ומה שאינו דוחק בגמרא לומר כן אלא משום רבי חייא שאמר וכי מאחר דאינה מטמאה לא במגע ולא במשא אמאי תקבר ותי' כדי לפרסמה כו'. בלאו הכי צריך היה לטעם של פרסום. תוס'.

224 אע"ג שחכ' מודים לר' שמעון שבטל כשהוציאוהו בספל לבית החיצון כמו שא' בנדה פ' המפלת (דף כז.) מ"מ לא מצאנו שאמרו דבר אחד אלא מר' אליעזר בן יעקב ור' שמעון שלשניהם בטל בתחלת לידה. ואע"ג שרבי חייא הוא שאמר כך י"ל שר' חייא היה שונה בו בדברי רבי אליעזר בן יעקב שאינה מטמאה במגע ולא במשא וכן הוא בתוספתא. תוס'.

ונפתח קבר הרחם בבית זה, והולד לא יצא והוציאוו לבית אחר, הבית הראשון טמא כאילו נולד שם שהטומאה בוקעת והוא הדין פתיחת הקבר. דין זה אינו בנפלים אלא לנפל שהעגיל ראשו, ונעשה עבה כפיקה.

ואמר רב הונא כפיקה, פקעת של צמר. וחייא רמ"א פיקה של שתי רי"א של ערב ור"א בר"צ או' משיראו טפיפיות

בר רב אמר לרב הונא, האם רבי פירש שצריך פיקה קטנה יותר של חוט שתי או פיקה גדולה יותר של חוט ערב? ורב הונא אמר לו ששנינו בברייתא מחלוקת. רבי מאיר אומר פיקה של שתי, רבי יהודה אומר של ערב, ורבי אליעזר ברבי צדוק אומר משיראו טפיפיות. מהו טפיפיות? אמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי אליעזר ברבי צדוק שבירושלים היו מפרשים כפרידה שכורעת להטיל מימיה, ונראית פיקה מתוך פיקה, מתוך הכריעה נפתח רחמה מאד ונראים קמטים ברחם.

ואמר רב הונא שמעתי שתי פיקות, אחת של שתי ואחת של ערב, ואין לי לפרש. וכשרב ג' פיקות אחת של שתי א' של ערב וא' פיקה של סקאין

דימי בא מארץ ישראל אמר בשם רבי יוחנן, שלש פיקות שמעתי, אחת של שתי, ואחת של ערב, ואחת של פיקה גדולה של סקאין, ואין לי לפרש. וכאשר רבין בא פירשה משם דרבי יוחנן שפתיחת הקבר של אשה כשל שתי. ושל בהמה כשל ערב, אם הרועה הושיט יד ונגע בו להוציאו מן הרחם משהעגיל ראש כפיקה של ערב אינה כטומאה בלועה לטומאת מגע נבילה של נפל. ואם לא היא טומאה בלועה ואינה מטמאה, כמו ששנינו במשנה בחולין, בהמה שמת עוברה בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו ונגע בו טהור. פיקה גדולה של סקאין כמו ששנינו במשנה, גוש הבא מבית הפרס מארץ העמים שיעורו כפיקה גדולה של סקאין, מרצופין סקאין גדולים של גמי וכשנועלין אותן חותמין אותן. לטמא באהל ולשרוף עליו תרומה וקדשים. שהוא כחותם המרצופין, וישנו בצד העליון של מגופת החבית הלחמית.

אמר ריש לקיש משם רבי יהודה נשיאה, הלוקח ציר מעם הארץ משיקו במים וטהור, מטומאת מגע עם הארץ. ממה נפשך, אם המים הם הרוב והציר בטל אר"ל הלוקח ציר מע"ה משיקו במים וטהור ממ"נ

ברוב ומקבל טומאה מחמת המים כיון שעשה להם השקה טיהרם²²⁵. ואם הציר הוא הרוב ציר אינו בר קבלת טומאה מפני שהוא זיעה שיוצאת מן הדגים כשמולחים אותם. ואם הציר טמא משום מיעוט המים שמקבלים טומאה והשקה אינה מועילה להם מפני שהציר הוא הרוב והשקה אינה מועילה לאוכל. מיעוט המים בטלו ברוב של הציר והציר אינו טמא²²⁶.

ואמר רבי ירמיה א' מצא מין את מינו וחוזר וניעור
והציר מותר אלא לטבול את פיתו, אבל אסור לתקן בציר את הקדירה. מפני שהמים שבתוך הציר מוצאים את המים שבקדירה ומצטרפים יחד ורבים על הציר ומטמאים אותו²²⁷. מצא מין את מינו וניעור²²⁸, מתורת ביטול וחוזר לטומאה. וכאשר רב דימי ישב ואמר את דברי רבי ירמיה²²⁹ אביי אמר לו, וכי טומאה שבטלה חזרה וניעורה!?

סאה תרומה שנפלה לק' חולין
טהורים
ורב דימי אמר לו האם אתה אינך סובר כך? הרי שנינו במשנה במסכת תרומות, סאה תרומה טמאה לתוך מאה חולין טהורין, שלא הוכשרו ולא טימאתם בנפילתה. רבי אליעזר אומר תירום ותרקב, שאני אומר

225 ולמים מועילה טבילה בהשקה שנותן את הכלי במקוה עד שמי המקוה עוברים על פיו ונושקים עם המים שבתוך הכלי. ואע"ג שאין לאוכל ומשקה טהרה במקוה השקה מועילה למים שהוא כמי שזרעם וחוזר ונוטלם. וזריעה מטהרה מטומאה כמו ששנינו (תרומות פ"ט מ"ז) שתילי תרומה שנטמאו ושתלן טהורין. בתשובת רבינו גרשון מצאתי כך. רש"י.

226 ואינו דומה לשאר איסורין שהוא בנותן טעם שלא נאמר טעם כעיקר לענין טומאה. וכן נבילה בטילה בשחוטה לענין טומאה אפי' חזר ונתבשל הכל ביחד.

227 גיד הנשה (חולין דף ק: ושם) ובפרק הקומץ רבה (מנחות דף כג.) ובפ' בתרא דע"ז (דף עג.) אומרים סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו. מפני ששם אין מינו נאסר אלא מכח האיסור שנתערב ואי אפשר להבדילו, ובכ"מ שישנו הוא היתר ושייך לומר סלק. אבל כשינו עצמו מטמא מחמת מגע מים הטמאים לאן שייך לומר בו סלק. תוס'.

228 רש"י מפ' חוזר וניעור שהמים חוזרים ורבים על הציר ומטמאים אותו. ולא דק שציר אינו ראוי לקבל טומאה, אלא חוזר וניעור שמקודם הציר בטל מן המים טומאת משקים מחמת רוב ציר ועכשיו המים ניעורו לכמו שהם תחלה קודם שנתערבו בציר. תוס'.

229 הרב רבי אפרים הקשה שכאן א' לרב דימי שאפילו טהרה עוררת טומאה ובפ' בתרא דע"ז (דף עג.) הוא סובר שאפי' איסור אינו עורר איסור. וי"ל שכאן הוא משמו של ר"ל ושם משמו של ר"י. אבל קשה לר"י אם אפי' בטומאה של חולין שהיא קלה דייוק בסמוך ממשנה וברייתא שטומאה עוררת טומאה כ"ש שאיסור יש לו לעורר איסור. ודבר פשוט בכל הש"ס שאיסור מעורר איסור. ועוד מצינו בפרק הנודר מן הירק (נדרים דף נז:): שלר"י אפילו גידולי היתר מעלים את האיסור. אבל אין משם קושיא לפי מה שרגיל ר"ת לחלק בין היתר שגדל בלא הפסק להיכן שיש הפסק. ונראה לרבי שבכ"מ יש לו להיות ניעור אפי' בהפסק. ונראה שלמי שא' ב"ג החמור באיסור לתוך היתר ראשון ראשון בטל כ"ש בשאר איסורין. או שמא בדבר זה הקילו ביין נסך יותר מבשאר איסורים שבשאר איסורין חוזר וניעור כשרבה האיסור כל כך שאין בהיתר ששים. ועוד נראה שגם יין נסך אינו בטל ראשון ראשון עד רובו אלא עד ששים. תוס'.

היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה²³⁰. וחכמים אומרים תעלה, תיבטל ותאכל^{231 232} עם החולין, ניקודים, ביובש ואפילו שיש בה טמאה וטהורה אינה מטמאה את הטהורה בלא הכשר והטמאה בטילה בטהורה. או קליות, שלא הוכשרו ואינם מקבלים טומאה. או תילוש במי פירות, שאינם מכשירים לקבל טומאה. או תתחלק לעיסות, ובלבד שלא יהא במקום אחד כביצה.

אותם חולין לר"א יאכלו ניקודים ושנינו על המשנה, אותן חולין לרבי אליעזר גזירה שמא יביא קב חולין טמאים שאמר שאני אומר היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה מה תהא עליהם? האם הם כטהורים לגמרי? יאכלנו נקודים, או קליות, או ילושו במי פירות, או תתחלק לעיסות, ובלבד שלא יהא כביצה במקום אחד. ואמר עולא מה הטעם שאינם נחשבים לחולין הרי התרומה בטלה? ואומרת הגמרא גזירה שאם נחשיבם חולין טהורים לגמרי יש חשש שאם יהיו לו חולין טמאים מאותו המין יביא מהם קב ויערבם עם קב ועוד מהחולין הטהורים האלו, כדי לבטל את החולין הטמאים ברוב. וכיון שיש בקב ועוד משהו, אחד ממאה טמא מהתרומה טמאה שנפלו שם, ובטלו. עכשיו הטמא ראשון מוצא את הטמא שני וניעור מתורת טהורה ומצטרף עם הטמא, ויש 'פלגא ופלגא' ולא בטלו ברוב. ומכאן שטומאה שבטלה חזרה וניעורה מתורת טהרה? אמר לו אביי, אם טומאה עוררת טומאה, טהרה עוררת טומאה?! איך המים הטהורים שבקדרה יעוררו את המים שבציר לטמא!?

230 בירושלמי א' תשרף וקשה האם בשופטני עסקינן שמוותרים ליהנות בשריפתם ואינם חפצים ומניחים אותה לרקב. ור"ת מפ' שתרקב ותשרף הכל אחד. והגמרא שלנו מפרש שתשרף בלא הנאה כעין רקבון, כדי שלא יבוא לאכלו. תוס'.

231 ומשום הגזירה יתן דמים לכהנים או ירים ממנה סאה ותאכל לכהנים. רש"י.

232 רש"י פירש שתעלה הוא לשון ביטול לא לשון הרמה. ומה שש' במסכת ערלה התרומה ותרומת מעשר עולין באחד ומאה וצריך להרים הוא משום הפסד כהן. והדין עמו שפירש הטעם משום הפסד אבל אע"ג שעיקר התקנה היה משום זה מסתבר שאין יכול להפטר בדמים שפשוט שיש בה קדושת תרומה. תוס'.